

จริต 6 ทฤษฎีการประสานงานของพระพุทธเจ้า Six Caritas The Coordination Theory of The Lord Buddha

พระมหาภูริช ทนตวโส (ศรีเลิศรส)* ธิติวุฒิ หมั่นมี**

PhramahaPurach Dantawongso (Srilertros), Thitiwut Manmee,

Received: February 4, 2019 Revised: February 26, 2019 Accepted: March 2, 2019

บทคัดย่อ (Abstract)

จริต 6 เป็นการจำแนกอุปนิสัยของบุคคลทุกๆ คนในโลกนี้ประมวลลงตามพุทธธรรม เพื่อให้เข้าใจถึงอริยาไยพื้นฐานของผู้คนที่แตกต่างกัน เราจึงจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจความหมายของจริต ประเภทของจริต ลักษณะของจริต ข้อดีและข้อด้อยของจริตแต่ละประเภท และลักษณะที่เป็นเครื่องให้สังเกตแต่ละบุคคลว่าสังเคราะห์เข้าเป็นจริตใด ตลอดจนสามารถแยกแยะจริตของบุคคลได้อย่างถูกต้อง แล้วเลือกใช้วิธีการประสานงานให้ถูกตามจริตของแต่ละบุคคล เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมคน บุคคลลักษณะ และอุปนิสัย อันจะนำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมต่อกัน ก่อให้เกิดประโยชน์อันพึงประสงค์ผลสัมฤทธิ์ในงานได้อย่างดี และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งนี้จะอธิบายและยกตัวอย่างบุคคลที่โดดเด่นในแต่ละจริตในสมัยพุทธกาลให้เห็นเป็นรูปธรรม และแสดงวิธีการประสานงานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงเลือกพุทธวิธีปฏิบัติสำหรับบุคคลในแต่ละจริต ให้เห็นประจักษ์ชัดถึงศาสตร์และศิลป์แห่งการประสานงานของพระพุทธองค์ และเรายังสามารถนำธรรมะเรื่องจริต 6 กับทฤษฎีการประสานงานของพระพุทธเจ้านี้ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการติดต่อประสานงานในชีวิตประจำวันได้

คำสำคัญ (Keywords): จริต 6, การประสานงาน

* Public Administration Faculty of Social Mahachulalongkornrajavidyalaya University

**Department of Political science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

Six caritas are a classic approach to understand personalities of six different groups of people classified by Lord Buddha. It's important to study and learn the meanings, types, advantages and disadvantages of each Carita. In addition, we should be able to identify which noticeable characters of people that make them belong to a certain Carita. This will allow us to collaborate well with people from each Carita resulting in proper interaction, effective work and harmonious life in the society. This study aims to show exemplified persons from each Carita who lived during the Lord Buddha's era and the Lord Buddha's art and science of dealing with them in the most effective way. We can learn from this study and apply the Lord Buddha's methods to improve our ways of dealing with various kinds of people in our daily lives.

Keyword: Six Caritas, Coordination

บทนำ (Introduction)

มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม โดยจะต้องช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอยู่เสมอ แต่ด้วยจิตหรือพื้นฐานอุปนิสัยของแต่ละคนนั้นแตกต่างกัน เนื่องจากสาเหตุหลากหลายอย่าง เช่นว่า อุปนิสัยที่ติดตัวมาข้ามชาติ หรือการอบรมเลี้ยงดูในปัจจุบันชาตินี้ หรือสังคมวัฒนธรรมที่หล่อหลอมจนเติบโตมา เป็นต้น การที่จะติดต่อประสานงานกับผู้อื่น เราต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการเจรจา ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ซึ่งศิลปะในการประสานงานนี้เอง เป็นทักษะที่มีความสำคัญ เราจึงจำเป็นต้องเข้าใจจิตหรืออุปนิสัยของแต่ละคน เพื่อที่จะได้ทราบอัธยาศัยของคนแล้วแสวงจุดร่วมและสมานจุดต่างให้ลงตัวในทุก ๆ เรื่อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งใจไว้ได้

พระพุทธศาสนาก็มีแนวคิดในการเข้าใจผู้คนเช่นกัน ทั้งนี้หนึ่งในคำสอนที่น่าสนใจของพระสัมมา สัมพุทธเจ้าในการแบ่งหมวดหมู่ผู้คนตามอุปนิสัย คือ หัวข้อธรรมะเรื่องจิต 6 โดยทรงจำแนกจิตของแต่ละบุคคลไว้เป็น 6 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ ราคจิต , โทสจิต, โมหจิต , สัทธาจิต และพุทธิจิต ซึ่งคนเรา แต่ละคนจะมีจิตอยู่ในตัว 2-3 อย่างที่เด่นชัด แต่จะมีจิตอย่างหนึ่งที่เด่นที่สุดกว่าประเภทอื่น จึงเรียกได้ว่าเป็นคนจิตนั้น ๆ นั่นเอง

โดยในการบริหารงานต่าง ๆ สิ่งหลักสำคัญที่ต้องคำนึงถึง 4 ประการ คือ Man, Money, Material, Management โดยในส่วนของคุณคน (Man) นั้น มีการประสานงาน (Coordination) ระหว่างบุคคลเป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งการทำความเข้าใจเรื่องของคนทั้งในเรื่องของอุปนิสัยส่วนตัว บุคลิกลักษณะ และพฤติกรรมการใช้ชีวิต จะนำไปสู่การประสานงานที่ดีและมีการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อกันและกันได้มากที่สุด

ความหมายของจริต

1.1. จริต (อ่านว่า จะหริต) แปลว่า ความประพฤติ คือกิริยาอาการที่แสดงออกมาให้เห็นมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า จริย, จริยา หรือ จรรยา (พระธรรมกิตติวงศ์ ราชบัณฑิตทองดี สุรเตโช ป.ธ.9. ราชบัณฑิต, 2008 : 148)

1.2. จริต แปลว่า ความประพฤติ เป็นความประพฤติซึ่งหนักไปทางใดทางหนึ่ง อันเป็นปกติประจำอยู่ ในสันดานพื้นเพของจิต อุปนิสัย พื้นนิสัย แบบหรือประเภทใหญ่ ๆ แห่งพฤติกรรมของคน (Carita : intrinsic nature of a person; characteristic behaviour; character; temperament) (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2016 : 262) รวมความว่า จริต คือ ความประพฤติจนเคยชินเป็นนิสัย อันเป็นพื้นฐานใจของแต่ละบุคคล

ประเภทของจริต

จริตของมนุษย์ทั้งหลายในโลกนี้ มีความแตกต่างออกไป 6 อย่าง ดังนี้ คือ

2.1. ราคะจริต คือ ผู้มีความประพฤติหนักไปทางรักสวयरักงาม (Rāga-carita: one of lustful temperament)

2.2. โทสะจริต คือ ผู้ประพฤติหนักไปทางใจร้อนหงุดหงิด (Dosa-carita: one of hating temperament)

2.3. โมหะจริต คือ ผู้ประพฤติหนักไปทางเขลา เหมงซึ่ม งมงาย (Moha-carita: one of deluded temperament)

2.4. วิตกจริต คือ ผู้ประพฤติหนักไปทางนึกคิดจับจดฟุ้งซ่าน (Vitakka-carita: one of speculative temperament)

2.5. สัทธาจริต คือ ผู้ประพฤติหนักไปทางมีจิตซาบซึ้ง ชื่นบาน น้อมใจเลื่อมใส โดยง่าย (Saddhā-carita: one of faithful temperament)

2.6. พุทธิจริต หรือ ญาณจริต คือ ผู้ประพฤติหนักไปทางใช้ ความคิดพิจารณา (Buddhi-carita or ÿaõa-carita: one of intelligent temperament)

ลักษณะของจริต

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้แสดงลักษณะแห่งจริตต่าง ๆ ดังนี้

ลักษณะของผู้ที่หนักในราคจริต

ลักษณะของผู้ที่หนักในโทสจริต

1. มายา มายา เจ้าเล่ห์
2. สาถยย์ โอ้อวด
3. มาโน ถือตัว
4. ปาปิจฉตา ปราบรณาลามก
5. มหิจฉตา ปราบรณามาก มีความอยากใหญ่
6. อสนตุฎฐิตา ไม่สันโดษ
7. สิงค์ แง่งอน

1. โกธะ มักโกรธ
2. อุปนาโท ผูกโกรธ
3. มกโข ลบหลู่คุณท่าน
4. ปลาโส ตีตนเสมอท่าน
5. อิสสา ริษยา
6. มจฺฉริยํ ตระหนี่
7. จาปลยํ ขี้โอ่

ลักษณะของผู้ที่หนักในโมหจริต

1. ถีนี หดหู่
2. มิทธี เคลิบเคลิ้ม
3. อุทจจํ ฟุ้งซ่าน
4. กุกกจจํ รำคาญ
5. วิจิกิจจนา เคลือบแคลง
6. อาทาทนาคาหิตา ถือมั่นในสิ่งที่ยึดถือ ถืองมงาย
7. หุปปญฺญินิสสคคิตา สละได้ยาก

ลักษณะของผู้ที่หนักในพุทธีจริต

1. โสวสสสตา ว่าง่าย
2. กลยาณมิตตตตา มีมิตรดีงาม
3. โภชเน มตตญญตา รู้ประมาณในโภชนะ
4. สติสมปชฌญํ ระลึกและรู้สึกตัว
5. ชาคริยานุโยโค ประกอบความเพียร
6. สํเวชนียะสุ ฐานะสุ สํเวโค สลดใจสิ่งที่ควรสลด
7. สํวิคคสส โยนิโส ปธานํ ตั้งใจสลดไว้โดยแยบคาย

ลักษณะของผู้ที่หนักในสัทธาจริต

1. มตตจาคตา บริจาคทรัพย์เป็นนิจ
2. อริยานํ ทสสนกามตา ใคร่เห็นพระอริยะ
3. สทถมมํ โสตุกามตา ใคร่ฟังพระสัทธรรม
4. ปาโมชชพหุลตา มากด้วยปราโมทย์
5. อสฐุตตา ไม่โอ้อวด
6. อมายาวิตา ไม่มีมารยา
7. ปสาทนิเยสุ ฐานะสุ ปสาโท เลื่อมใสสิ่งควร

ลักษณะของผู้ที่หนักในวิตกจริต

1. ภสสพหุลตา พุดมาก
2. คณารามตา ยินดีคลุกคลีในหมู่
3. กุสลาณุโยเค อรติ ไม่ยินดีในกุศล
4. อนนฺวญฺญิกิจจตา มีกิจไม่มั่นคง จับจด
5. รตติธมฺมายนา กลางคืนเป็นควัน
6. ทิวาปชชลมา กลางวันเป็นเปลว
7. หุราหุรี ธาวนา คิดพล่านไปต่างๆ นานา

4. สาเหตุที่บุคคลมีจริตต่างกัน

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกล่าวไว้สรุปใจความได้ว่า เกิดจากสาเหตุ คือ

1. การประกอบกรรมในอดีตชาติ
2. ภพภูมิก่อนมาเกิด
3. ชาติทั้ง 4 ที่ประกอบขึ้นเป็นกายเนื้อ

เพราะสิ่งต่างๆ เหล่านี้ที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้มีจริตที่ไม่เหมือนกันในชาติปัจจุบัน

ตารางสาเหตุที่บุคคลมีจริตต่างกัน สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

จริต	การประกอบกรรมในอดีตชาติ	ภพภูมิก่อนมาเกิด	ชาติทั้ง 4
------	-------------------------	------------------	------------

ราก จริต	ในขณะที่บำเพ็ญบุญกุศลจิต ปรารถนาในการมีหน้ามีตา มีชื่อเสียง ได้ เสวยมนุษย์สมบัติ ทิพยสมบัติ เป็น ต้น อันเป็นตัวต้นหาราคะ ครุ่นคิดไป ในเรื่องการถือว่เป็นตัวตนเราเขา อัน เป็นตัวทัญญู	เป็นผู้ที่จุมติมาจาก สวรรค์ หรือจุมติมาจากเปรต อสุรกายที่โลก	ธาตุดิน,ธาตุน้ำ ธาตุลมและธาตุ ไฟมีกำลังเสมอ กัน
โทส จริต	ในขณะที่บำเพ็ญกุศล เกิดมี ความขุ่นเคือง เสียใจ เสียตาย อิจฉา ริษยา รำคาญ เกิดขึ้นในใจ อีกสาเหตุหนึ่ง เป็นผู้ที่มีพฤติกรรม มากไปด้วย การฆ่าการทำลาย การจองจำมาใน ชาติก่อน	เป็นจุมติจากนรก หรือสวรรค์ชั้นยักษ์	ธาตุไฟ และธาตุ ลมมีกำลังมาก
โมห จริต	ในขณะที่บำเพ็ญกุศล ทำไปโดย ไม่ได้คำนึงถึงเหตุผลในการกระทำ ทำ ไปตามสมันิยม หรือเกิดความสงสัย ในผลของกุศลที่ตนทำ บางครั้งก็คิด ฟุ้งไปในเรื่องอื่น ใจไม่ได้ตั้งมั่นอยู่ใน บุญกุศลที่กำลังทำอยู่ อีกสาเหตุหนึ่ง เป็นผู้ที่ไม่ชาติก่อน เพลิดเพลิน ในการตม้มน้ำมาเป็นอาจิณ ไม่ชอบ ศึกษาสนทนาไต่ถามกับบัณฑิต	จุมติจากสัตว์ เดรัจฉาน หรือมนุษย์ทุศีลข้อ 5	ธาตุดิน และธาตุ น้ำมีกำลังมาก

วิตก จริต	ในขณะที่บำเพ็ญกุศลแม้แต่นึกถึงความเพลิดเพล็นเรื่องกามคุณ อารมณ์อันเป็นกามวิตก คิดในทางเกลียดชังปองร้ายผู้อื่น อันเป็นพยาบาทวิตก หรือคิดไปในทางเบียดเบียน ทำลายความสุขผู้อื่น ให้ได้รับความเดือดร้อน ใจอันเป็นวิหิงสาวิตก	ส่วนมากจุติมาจาก เดียรัจฉาน	
สัทธา จริต	ในขณะที่บำเพ็ญกุศลมากไปด้วยความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ตลอดจนความเลื่อมใสที่เกิดเพราะเห็นรูปสมบัติสวยงาม เพราะเห็นความประพฤติเรียบร้อยเคร่งในธรรมวินัยหรือเพราะได้ยินกิตติศัพท์ว่าดีอย่างนั้นดีอย่างนี้ หรือได้ฟังธรรมของผู้ที่ฉลาดในการแสดง	ส่วนมากจุติมาจาก สวรรค์	
พุทธิ จริต	ในขณะที่บำเพ็ญกุศลอยู่ ได้ระลึกลึกคิดด้วยว่า การทำดีย่อมได้รับผลดี การทำความชั่วย่อมได้รับผลชั่ว สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตัวเอง ตัวจะต้องได้รับผลของกรรมนั้น สัตว์ทั้งหลายตลอดจนตัวเราเอง สักแต่ว่าเป็นรูปเป็นนาม มีความไม่เที่ยง ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ ไม่ใช่ตัวตน บังคับบัญชาไม่ได้ หรือได้ตั้ง ความปรารถนาว่า ด้วยอำนาจแห่ง	ส่วนมากจุติมาจาก สวรรค์	

	กุศล ผลบุญนี้ ของเป็นปัจจัยให้ได้เกิดเป็นคนมี ปัญญาต่อไป		
--	--	--	--

ลักษณะเป็นเครื่องสังเกตจริต

เราสามารถสังเกตได้จาก ลักษณะความประพฤติต่าง ๆ ได้แก่ ลักษณะการเดิน ลักษณะการยืนและนั่ง ลักษณะการนอน ลักษณะการทำงาน ลักษณะการนุ่งห่ม ลักษณะการบริโภค และลักษณะของกิเลสที่แสดงออกมาให้เห็น เป็นต้น โดยลักษณะที่เป็นเครื่องสังเกตจริตของคนทั้งหลายในโลก มีอยู่ 5 ประการ คือ

- 5.1. อิริยาบถ ได้แก่ การเดิน ยืน นั่ง นอน และอาการเคลื่อนไหวทำกิจกรรมต่างๆ
- 5.2. กิจจะ ได้แก่ ลักษณะการทำงาน
- 5.3. โภชนะ ได้แก่ อาหารที่บริโภค รวมทั้งการที่บริโภค
- 5.4. ทสฺสนะ ได้แก่ การดู การฟัง การดม การกิน การลูบไล้แต่งเนื้อแต่งตัว
- 5.5. รัมมปวัตติ ได้แก่ ความเป็นไปแห่งธรรม เป็นต้นว่า ความประพฤติดี ความประพฤติเลว อันเกิดจากกิเลสและคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวของแต่ละคน

ตารางสรุปลักษณะเป็นเครื่องสังเกตจริต

จริต	อิริยาบถ	กิจจะ	โภชนะ	ทสฺสนะ	รัมมปวัตติ	กัมมัญฐาน ที่เหมาะสม
------	----------	-------	-------	--------	------------	-------------------------

ราค จริต	เรียบร้อย นุ่มนวล ไม่รีบ ร้อน	งาน สะอาด สวยงาม เป็น ระเบียบ	ชอบรส หวาน มัน อร่อย สีสันท่ากิน	ชอบของ สวยงาม ไฟเราะ ตลก ขบขัน	เจ้าเล่ห์ โอ้ อวด ถือตัว แง่อน พิถีพิถัน ชอบ ยอ	อสุภะ 10 กายคตาสติ 1 ภูตกสิณ อาโลกกสิณ อากาศ กสิณ
โทส จริต	ไป พรวดๆ รีบร้อน กระด้าง	งาน สะอาดแต่ ไม่ เรียบร้อย ไม่สำรว มุงแต่ใน สิ่งที่ ปรารถนา	ชอบเปรี้ยว เค็ม ขม ฝาดจัด รับประทาน เร็ว คำโต	ชอบดูชก ต้อย	มักโกรธ ผูก โกรธ ลบหลู่บุญคุณ ตีเสมอ มัก ริษยา	วรรณกสิณ 4 ภูตกสิณ พรหมวิหาร 4 อาโลกกสิณ อากาศ กสิณ
โมห จริต	เชื่อง ซึม เหม่อ ลอย	งานหยาบ ไม่ถนัด คั่งค้าง เอาดีไม่ได้	ไม่เลือก อาหาร อย่างไหนก็ ได้ เอาหมด มูมมาม	เห็นดีก็ว่า ดีด้วย เห็นว่าไม่ ดีก็ว่า ไม่ดีตาม ไปด้วย	มีแต่่วงเหงา หวานอน ไม่เป็นเรื่อง เป็นราว ช่างสงสัย เข้าใจอะไร ยาก	อานาปาน สติ ภูตกสิณ อาโลกกสิณ อากาศ กสิณ
วิตก จริต	เชื่องช้า คล้าย โมหจริต	งานไม่ เป็นสำ จับจดแต่ พูด เก่ง คิดไว พูดไว	ไม่แน่นอน อย่างไหนก็ ได้	เห็นตาม หมุ่มมาก	ฟุ้งซ่าน โลเล เดี๋ยวรัก เดี่ยว เกลียด ชอบคลุกคลี กับหมู่คณะ	อานาปาน สติ ภูตกสิณ อาโลกกสิณ อากาศ กสิณ

ลัทธิ จริต	แหล่่มซ้อย ละมุน ละม่อม	เรียบร้อบ สวยงาม เป็น ระเบียบ	หวาน มั่น หอม	ชอบของ สวยงาม อย่าง เรียบ ไม่โลด โผน	เบิกบานใน การบุญ (ส่วนราคจริต นั้น เบิกบานต่อ การได้หน้า)	อนุสติ 6 ภูตกลสิน อาโลกกลสิน อากาศ กลสิน
พุทธิ จริต	ว่องไว และ เรียบร้อบ	งาน เรียบร้อบ เป็น ระเบียบ และ เป็น ประโยชน์	เปรี้ยว เค็ม ขม เผ็ด พอกลม กล่อม ไม่จัดนัก	ดูด้วย ความ พินิจและ พิเคราะห์	ว่าง่ายไม่ดื้อ มี สติสัมปชัญญะ มีความเพียร รู้เร็ว	มรณานุสติ อุปสมานุ สติ อาหาเร ปฏิกูล ภูตกลสิน จตุธาตุนา อาโลกกลสิน อากาศ กลสิน

การประสานงาน

การประสานงาน (Coordination) คือ การที่บุคคลหรือกลุ่มคนในหน่วยงานขององค์กร ทำงานร่วมกัน มีความสมัครสมานสามัคคีกัน เพื่อยังผลให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นการร่วมกันทำงานสำเร็จเร็วตามความมุ่งหมาย ประหยัดทั้งเวลา ประหยัดทรัพยากร ขจัดความขัดแย้ง และลดกระบวนการทำงานซ้ำซ้อน ทำให้บุคลากรในองค์กรตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ วัตถุประสงค์เป้าหมาย และมาตรฐานการปฏิบัติขององค์กรเป็นหลัก (จิตวิวัฒน์ หมั่นมี, 2014) ซึ่งการจัดการองค์กรตามหลักของพระพุทธศาสนา ในส่วนของการประสานงานและการกำกับดูแล พระพุทธองค์ทรงให้มีการตักเตือนกันเองในวันปวารณาออกพรรษา เช่น " ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ กระผมขอปวารณาต่อสงฆ์ หากท่านทั้งหลายได้เห็น ได้ยินหรือสงสัย ว่ากระผมได้ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ขอ

ท่านทั้งหลายโปรดอนุเคราะห์ว่ากล่าวตักเตือนกระผมด้วย เมื่อกระผมมองเห็นแล้ว จักประพฤติตัวเสียใหม่ให้ดีขึ้น” นี่เป็นการให้เหล่าพระภิกษุสงฆ์หมั่นกำกับดูแลซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังสานความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกันในองค์กรสงฆ์อีกด้วย (จิตวุฒิ หมั่นมี, 2018)

จากการศึกษาเรื่องจรีต 6 อันเป็นนิสัยพื้นฐานของมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมแล้ว เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น จะยกตัวอย่างบุคคลต้นแบบที่โดดเด่นในแต่ละจรีตที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านทรงโปรดหรือประสานงาน (Coordination) เพื่อให้เห็นเทคนิคกลยุทธ์ในการโปรดหรือประสานงานให้ตรงตามจรีตของแต่ละบุคคล แล้วเลือกใช้วิธีการประสานงานให้ถูกต้องตามจรีตของแต่ละบุคคลได้ อันจะนำไปสู่การ มีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมต่อกัน ก่อให้เกิดประโยชน์อันพึงประสงค์ผลสัมฤทธิ์ในงานได้อย่างดี และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ตัวอย่างผู้มีจรีต 6 กับการประสานงานของพระพุทธเจ้า

กรณีศึกษาผู้มีราคะจรีตจากประวัติพระนันทเถระ

เมื่อพระศาสดาเสด็จสู่กรุงกบิลพัสดุ์ ในวันที่เจ้าชายนันทกุมารกำลังจะอภิเษกสมรส ทรงให้นันทกุมารถือบาตรเดินตามพระศาสดาไปสู่พระวิหาร ขณะนั้นเอง หญิงชนบทกัลยาณิคู่อภิเษกสมรสก็ส่งเสียงร้องเรียกท่านด้วยความรักและอาวรณ์ พระกุมารพอได้ยินเสียงก็ได้แต่ร้อนใจค้นหา แต่ด้วยความเคารพในพระศาสดาจึงตามเสด็จไป เมื่อถึงพระวิหารแล้วพระองค์ก็ทรงประทานการบรรพชาอุปสมบทให้ในทันที ครั้นบวชแล้วพระนันทะก็อยากจะลาสิกขา เพราะครุ่นคิดถึงแต่นางตลอดเวลา

พระศาสดาทรงดำริว่า พระนันทะอยู่อย่างประมาท ไม่อาจระงับความกระสันสึกเองได้ จึงทรงใช้ กุศโลบายพาพระนันทะตามเสด็จจาริกไปเทวโลก แลดูปราสาทของท้าวสักกเทวราช พร้อมทั้งเทพอัปสรทั้งหลาย 500 นางที่มีรูปร่างหน้าตาอันเป็นที่น่าพอใจและงดงามกว่านางชนบทกัลยาณิ พระนันทะเมื่อเห็นรูปสวยแล้วก็มีจิตอยากได้นางเหล่านั้น พระองค์จึงตรัสบอกแก่พระนันทะว่า ให้ทำมรณธรรมไปเถิด เมื่อกระทำกาละแล้ว (ตาย) เรารับประกันว่าจะได้นางเทพอัปสรเหล่านั้น ตั้งแต่นั้นมา ท่านพระนันทเถระก็กระทำมรณธรรมทั้งกลางคืนทั้งกลางวัน เพราะเหตุแห่งการอยากได้นางเทพอัปสร ไม่นานนักเมื่อเจริญวิปัสสนาแสร้งแล้ว ก็บรรลุพระอรหันต์

จากเรื่องนี้เราจะเห็นได้ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบจรีตอัธยาศัยของพระนันทะ ที่ถูกกามราคะเบียดเบียนจิตใจ จึงทรงใช้กุศโลบายการประสานงานเสนอสิ่งที่ชอบใจถูกจรีต

ให้ แต่ทรงใช้พิจารณาธรรมะด้านตรงกันข้ามคือ พิจารณามรณธรรมถึงความไม่เที่ยงของสังขาร มีความตายเป็นที่สุด จนท้ายที่สุดพระนันทะก็มีดวงตาเห็นธรรม บรรลุเป็นพระอรหันต์นั่นเอง ซึ่งรูปแบบการประสานงานของพระพุทธเจ้านี้ จัดเข้าเป็นองค์ประกอบการประสานงาน (Coordination) ด้านการสร้างใจและความเข้าใจและการข้อตกลงร่วมกันใช้วิธีการเทคนิคในการแสดงพุทธอิทธิฤทธิ์และการให้บริการมาสนับสนุนการสื่อสารให้เข้าใจกัน เพื่อจะได้ ผลลัพธ์ที่รวดเร็วและราบรื่นจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างดี

กรณีศึกษาผู้มีโทสะจริต จากเรื่องตอนโปรดอาฬวกยักษ์

ยักษ์นั้น เป็นเทวดาจำพวกหนึ่งอยู่ในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิก อยู่ในปกครองของท้าวเวสสุวรรณในสมัยที่เป็นมนุษย์นั้น บุคคลพวกนี้มักเป็นคนเจ้าโทสะ โกรธง่าย โมโหง่าย

ในครั้งพุทธกาล มียักษ์ตนหนึ่ง ชื่อ อฬวกยักษ์ มีวิมานอยู่ที่ต้นไทรใกล้เมืองอาฬวียักษ์นี้มีฤทธิ์มาก เหาะเหินเดินอากาศได้ และมีนิสัยดุร้าย ชอบจับคนและสัตว์กินเป็นอาหาร โดยอฬวกยักษ์ได้รับพรจาก ท้าวเวสสุวรรณให้สามารถจับมนุษย์และสัตว์ที่เข้าไปสู่ร่มไทรของตนกินเป็นอาหารได้ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงตรวจดูสรรพสัตว์ด้วยสัพพัญญุตญาณ ได้ทรงเห็นว่าอาฬวกยักษ์นี้มีอุปนิสัยพอจะบรรลุโสดาบันผลได้ จึงเสด็จจากเมืองสาวัตถีไปยังที่อยู่ของอาฬวกยักษ์ และนั่งประทับในวิมานร่มไทรนั้นเอง เมื่ออาฬวกยักษ์ทราบเช่นนั้น ก็โกรธเป็นฟืนเป็นไฟลุกขึ้นเอาเท้าซ้ายเหยียบพื้นศิลา เท้าขวาเหยียบยอดเขาไกรลาส ส่งเสียงร้องประกาศ ชื่อของตนดังก้องไปทั่วชมพูทวีป แล้วอาฬวกยักษ์ก็บันดาลลมพายุใหญ่ ให้พัดตรงเข้าทำลายพระพุทธเจ้า บันดาลท่าฝนใหญ่ให้ตกลงมา บันดาลฝนแผ่นดินให้ตกลง พ่นควันลูกโพลลงมาทางอากาศ ทำฝนเครื่องประหาร ฝนถ่านเพลิง ฝนทราย ให้ตกลงมา แต่ไม่อาจทำอันตรายพระพุทธเจ้าได้ อาฬวกยักษ์เหาะวนรอบพระพุทธเจ้า แล้วปล่อยทูลสาธุไปในอากาศนำสะพรั่งกล้วยประดู่สายฟ้าผ่า แต่สุดท้ายก็ลอยตกลงมากลายเป็นผ้าเช็ดพระบาทที่แทบเท้าพระพุทธองค์

พระพุทธเจ้าทรงดำริว่าอฬวกยักษ์เป็นผู้มีจิตใจแข็งกระด้าง หากตอบโต้ด้วยความแข็งกระด้างก็จะกลับมีจิตใจกระด้างขึ้นกว่าเก่า จึงทรงใช้ขันติธรรม ไม่ตอบโต้ผู้ที่มีโทสะแรงกล้า แล้วใช้พุทธปัญญาแก้ไขปัญหา ใช้หลักการประสานงาน (Coordination) อธิบายและแสดงธรรมจนอฬวกยักษ์สนใจไปตามพระธรรมเทศนา ก็บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระโสดาบันนั่นเอง

จากเรื่องนี้เราจะพบว่า เมื่อเจอบุคคลที่เป็นโทษจริต เราต้องใช้ขันติธรรมและปัญญา ตามอย่างที่เราองค์ทรงตรัสสอนภิกษุสงฆ์ทั้งหลายเอาไว้ว่า พึงชนะคนโกรธด้วยความไม่โกรธ พึงชนะคนไม่ดีด้วยความดี ซึ่งรูปแบบการประสานงาน (Coordination) ของพระพุทธเจ้าที่ทรงตรัสสอนทั้งอภิกษุสงฆ์และภิกษุสงฆ์นี้ จัดเข้าเป็นหลักการประสานงานในแบบ ตามปกติโดยวาจา ในรูปแบบของการบริหารที่ครบวงจร (Input Process Output) มีการสื่อสารระหว่างคนภายในองค์กร คือพระภิกษุสงฆ์ และคนภายนอกองค์กร คืออภิกษุสงฆ์ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติตามกำหนดเวลาและสถานที่อย่างชัดเจน จึงทำให้การประสานงานสัมฤทธิ์ผลได้ดี

กรณีศึกษาผู้มีโมหะจริต จากเรื่องสังกนิครนถ์

สังกนิครนถ์เป็นลัทธินอกพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล ในปัจจุบันคือ ศาสนาเซน ซึ่งมีนิครนถ์ นาฏบุตร หรือ ศาสตามหาวิระเป็นเจ้าลัทธิ สังกนิครนถ์เป็นนักโต้ว่าที่ที่ฉลาดหลักแหลม มีชื่อเสียงโด่งดังหาผู้มาโต้ตอบได้ยาก จนได้รับยกย่องจากมหาชนว่าเป็นนักปราชญ์ และได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอาจารย์ของ พระราชาภุมมราชจิวทั้งหลาย ในกรุงเวสาลี

เข้าวันหนึ่ง สังกนิครนถ์ ได้พบพระอัสสชิเถระ ได้สนทนากล่าวกันว่า พระสมณโคดมแนะนำสาวก ว่าอย่างไร? คำสอนส่วนใหญ่ว่าด้วยเรื่องอะไร? พระเถระตอบว่า ทรงสอนว่า ขันธ์ห้า คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่ละอย่างไม่ใช่ตัวตน สังขารทั้งปวงไม่ใช่เที่ยง ธรรมทั้งปวงไม่ใช่ตัวตน พระผู้มีพระภาคตรัสสอนเรื่องเหล่านี้เป็นส่วนใหญ่ สังกนิครนถ์กล่าวว่า พระสมณโคดมเห็นผิดเห็นชั่ว ถ้ามีโอกาสจะโต้ว่าทะเลาะทำให้ถ่วงถ่วงความเห็นผิดเห็นชื่อนี้ให้ได้ แล้วทัฬหะท่านกับพระพุทธเจ้า พร้อมทูลเชิญเจ้าภุมมราชจิวหาร้อยองค์ ไปชมการโต้ว่าทะเลาะด้วย พระพุทธเจ้าก็ตรัสตอบคำถามได้ทั้งหมดและทรงย้อนถาม เพื่อให้สังกนิครนถ์ ได้ตรองด้วยสติปัญญาพิจารณา เพราะรู้ว่าคนที่โมหะจริตนี้ ต้องชี้แนะแนวทางต่างๆให้เห็นชัดท้ายที่สุดสังกนิครนถ์ขอยอมแพ้ นิมนต์พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ไปฉันภัตตาหารในอารามของตน ในวันต่อมา

จะเห็นได้ว่า ผู้ที่เป็นโมหะจริต หลงผิดคิดว่าตัวเองเก่งที่สุดฉลาดที่สุด หากยังไม่บรรลุธรรม ย่อมไม่ใช่ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานที่แท้จริง มีกิเลสโมหะความหลงผิดเข้าครอบงำจิตใจ ทำให้บดบังดวงสติปัญญาการที่พระพุทธองค์ทรงประสานงานโดยการตอบคำถาม ด้วยการย้อนคำถาม และถามคำถามซ้ำๆ ให้ผู้ที่มีโมหะจริตได้คิดใคร่ครวญ จึงเป็นการประสานงานได้ดีและมีประสิทธิภาพ จัดเข้าเป็นองค์ประกอบการประสานงาน (Coordination) โดยใช้เทคนิคการ

ประสานงานที่ต้องมีการปรับปรุงพฤติกรรมและกระบวนทัศน์ ปรับให้เข้ากับทุกสถานการณ์อย่างใจเย็น ไม่เครียดหรือโมโหง่าย ถ้อยทีถ้อยอาศัย เข้าใจผู้อื่น รู้เขารู้เรา จนทำให้สำเร็จตามเป้าหมาย สร้างสัมพันธภาพในการอยู่ร่วมกันของทุกฝ่ายโดยการอาศัยความเข้าใจร่วมกัน

กรณีศึกษาผู้มีวิตกจริต จากเรื่องนักขัตตชาดก

กุลบุตรชาวบ้านคนหนึ่ง ตั้งใจไปขอกุลธิดาในกรุงสาวัตถีให้แก่ลูกชายของตน นัดหมายฤกษ์วันกันว่า ในวันโน้น จักมารับเจ้าสาวเอาตัวไป ครั้นถึงวันนัดจึงถามอาชีวก ผู้เข้าไปสู่ตระกูลของตนว่า ท่านผู้เจริญ วันนี้พวกผมจักทำมงคลอย่างหนึ่ง ฤกษ์ดีไหมครับ อาชีวกนั้นโกรธอยู่ คิดแล้วว่าคนผู้นี้ครั้งแรกไม่ถามเราเลย บัดนี้ตัดสินใจแล้วกลับมาถามเรา เอาเถิดจักต้องสั่งสอนเขาเสียบ้าง จึงพูดว่า วันนี้ฤกษ์ไม่ดี พวกท่านอย่ากระทำการมงคลในวันนี้เลย ถ้าขึ้นทำ จักพินาศใหญ่ พวกคนในตระกูลพากันเชื่ออาชีวกนั้นจึงไม่ไปรับตัวธิดาในวันนั้น

ฝ่ายพวกชาวเมืองจัดการมงคลไว้พร้อมแล้ว ไม่เห็นพวกนั้นมา ก็กล่าวว่า พวกนั้นกำหนดไว้วันนี้ แล้วก็ไม่มา แม้การงานของพวกเราใกล้จะสำเร็จแล้ว เรื่องอะไรจักต้องไปคอยพวกนั้น จักยกธิดาของเราให้คนอื่น แล้วก็ยกธิดาให้แก่ตระกูลอื่นไป ด้วยการมงคลที่เตรียมไว้แล้วนั่นเอง

จากเรื่องนี้เราจะเห็นได้ว่า กุลบุตรชาวบ้านนอกที่ไปขอกุลธิดานางหนึ่ง ในกรุงสาวัตถีให้แก่ลูกชายของตนผู้นี้ เป็นผู้วิตกจริต ไม่กล้าตัดสินใจเดินทางไปรับตัวเจ้าสาวในวันที่ได้นัดหมายไว้แล้ว เพราะกลัวแต่คอยฤกษ์คอยยาม สุดท้ายทางฝ่ายผู้ปกครองของเจ้าสาวจึงตัดสินใจยกบุตรสาวไปให้กับคนอื่นแทน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนโทษของการเป็นผู้วิตกจริต คือ ไม่มีวิจาร์ณญาณที่ถูกต้อง มีแต่ความกังวลหวาดวิตกมากจนเกินไป ลังเลไม่กล้าตัดสินใจ จนทำให้พลาดโอกาสที่ดีไปได้ในที่สุดทรงตรัสสอนเหล่าภิกษุสงฆ์อย่างนี้ว่า "ประโยชน์ผ่านพ้นคนโง่ ผู้มัวคอยฤกษ์ยามอยู่ ประโยชน์เป็นฤกษ์ของประโยชน์ ดวงดาวทั้งหลายจักทำอะไรได้" ซึ่งรูปแบบการประสานงานของพระพุทธเจ้าจากเรื่องนักขัตตชาดกที่ทรงตรัสสอนพระภิกษุสงฆ์นี้ จัดเข้าเป็นองค์ประกอบประสานงาน (COORDINATION) ด้านความเข้าใจหรือการตกลงร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทิศทางที่ถูกต้อง โดยจะต้องปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละคน และปฏิบัติตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้โดยไม่ถือฤกษ์ถือยามนั่นเอง

กรณีศึกษาผู้มีสัทธาจริต จากประวัติพระวักกเถระ

พราหมณ์วักกลี ครั้นเมื่อเจริญวัยแล้วได้เรียนไตรเพทด้านคุณลักษณะมหาบุรุษ เมื่อเห็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีภิกษุสงฆ์แวดล้อมเสด็จจาริกในกรุงสาวัตถี ก็ได้ตรวดดูลักษณะสรีระของพระศาสดาถูกต้องตามลักษณะที่ดี ท่านวักกลีเป็นผู้ไม่อ้อมด้วยการเห็นสรีระสมบัติทั้งดงาม จึงเที่ยวไปยืนมองเฉพาะพระพักตร์แห่งพระศาสดา ผู้ประทับนั่งตรัสธรรมในธรรมสภา แล้วจึงเกิดศรัทธาทูลขอบรรพชาอุปสมบท ตั้งแต่นั้น เว้นเฉพาะเวลาฉันภัตตาหารในเวลาที่เหลืออยู่ ท่านจะยืนในที่ที่สามารถเห็นพระพุทธรูปอยู่ตลอดเวลา

พระศาสดาทรงรอให้ญาณของท่านแก่รอบก่อน เมื่อท่านเที่ยวไปดูรูปในที่นั้น ๆ เป็นเวลายาวนานก็ไม่ตรัสอะไร เมื่อทรงทราบแล้วว่า บัดนี้ญาณของพระวักกลีแก่กล้าแล้ว ท่านอาจตรัสรู้ได้ จึงตรัสกับพระวักกลีว่า ท่านเห็นประโยชน์อะไรด้วยมองรูปกายอันเปื่อยเน่านี้ ดูก่อนวักกลี ผู้ใดแลเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม เพราะพระศาสดาทรงดำริว่า ภิกษุนี้ไม่ได้ความสังเวชจักไม่บรรลุนิพพาน จึงทรงประกาศขับไล่พระเถระให้หลีกไป ทำให้พระวักกลีคิดสั่นจะฆ่าตัวตายจึงขึ้นไปสู่ที่เขาศิขณภูฏ แต่เมื่อพระศาสดาทรงทราบว่า ได้ทรงทรมานสัทธาจริตของพระวักกลีให้ความสังเวชเกิดขึ้นแล้ว จึงทรงแผ่ฉัพพรรณรังสีไปและกล่าวพระสุรเสียงให้ท่านได้ยินแม้อยู่ในที่ไกล เมื่อพระวักกลีเถระได้ฟังทำให้ท่านใจผ่องคลาย เกิดปีติโสมนัสแรงกล้า บรรลุนิพพานในที่นั้นนั่นเอง

เราจะเห็นได้ว่าพระวักกลีเป็นผู้มีสัทธาจริต โดยเฉพาะท่านมีความศรัทธาต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแรงกล้า พระพุทธรูปองค์ทรงรอให้อิทธิฤทธิ์บารมีของพระวักกลีแก่กล้าเสียก่อน จึงทรงใช้การทรมานและแสดงพุทธานุภาพต่อหน้าพระวักกลี แล้วตรัสพระคาถาให้สั่งสอน จนท่านเกิดปีติอย่างแรงกล้า และเมื่อข่มปีติได้ แล้วตรงตามพระคาถาของพระพุทธรูป ก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ในที่สุด และต่อมาท่านได้รับแต่งตั้งไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะผู้เป็นยอดกว่าเหล่าพระภิกษุทั้งหมดด้านผู้น้อมใจไปด้วยศรัทธา จากเรื่องนี้รูปแบบการประสานงาน (Coordination) ของพระพุทธรูปเจ้า จัดเข้าเป็นองค์ประกอบการประสานงานจากบนลงล่างตามลำดับสายการบังคับบัญชา มีการสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานตามปกติโดยวาจา ทรงตรวจเยี่ยมบุคลากรในสังกัดหรือหมู่สงฆ์ แล้วแก้ไขข้อบกพร่องและอธิบายชี้แจงสิ่งที่ถูกต้องตามบทบาทหน้าที่ได้พอเหมาะพอดี

กรณีศึกษาผู้มีพุทธิจริต จากเรื่องบัณฑิตสามเณร

สามเณรบัณฑิตเมื่อไปบิณฑบาตกับพระสารีบุตรอุปัชฌาย์ เห็นเหมืองในระหว่างทาง จึงเรียนถามพระเถระว่า เขาไขน้ำจากที่นี่ ๆ แล้ว ทำการงานเกี่ยวกับข้าวกล้าของตน ท่าน

ขอรับก็น้ำมีจิตใหม่ขอรับ เมื่อพระเถระตอบว่าไม่มี สามเณรคิดได้คำตอบว่า คนทั้งหลายไขน้ำซึ่งไม่มีจิตแม้เห็นปานนี้ สู่ที่ ๆ ตนปรารถนาแล้ว ทำการงานได้ เหตุไฉน คนมีจิตแท้ ๆ จักไม่อาจเพื่อทำจิตของตนให้เป็นไปในอำนาจแล้วบำเพ็ญสมณธรรมเล่า

สามเณรเดินต่อไปเห็นพวกช่างศรกำลังเอาลูกศรลงไฟแล้ว เล็งด้วยหางตาตัดให้ตรง จึงเรียนถามพระเถระว่า ลูกศรนั้น มีจิตใหม่ขอรับ เมื่อพระเถระตอบว่าไม่มี สามเณรคิดได้คำตอบว่า คนทั้งหลายถือเอาลูกศรอันไม่มีจิตลงไฟแล้วตัดให้ตรงได้ เพราะเหตุไรแม้คนมีจิตจึงจักไม่อาจเพื่อทำจิตของตนให้เป็นไปในอำนาจแล้วบำเพ็ญสมณธรรมเล่า

ครั้นสามเณรเดินต่อไป เห็นชนากไม้ทำเครื่องทักสัมภาระมีกำกมและดุมอยู่ เป็นต้น จึงเรียนถามพระเถระว่า ไม้ที่ใช้ทำล้อแห่งยานพาหนะเหล่านั้น มีจิตใหม่ขอรับ เมื่อพระเถระตอบว่าไม่มี สามเณรคิดได้คำตอบว่า คนทั้งหลายถือเอาท่อนไม้ที่ไม่มีจิตทำเป็นล้อเป็นต้นได้ เพราะเหตุไร คนผู้มีจิตจึงจักไม่อาจทำจิตของตนให้เป็นไปในอำนาจแล้วบำเพ็ญสมณธรรมเล่า

ครั้งนั้น ที่ประทับนั่งของท้าวสักกะ แสดงอาการร้อนด้วยเดชแห่งคุณของสามเณร ทรงดำริได้ว่า บัณฑิตสามเณรถวายบาตรและจีวรแก่พระอุปัชฌาย์แล้วกลับด้วยตั้งใจว่าจักประพฤติธรรม แม้เราก็คควรไปช่วยท่าน จึงตรัสเรียกท้าวมหาราชทั้ง 4 มาเพื่อให้อารักขาคอยไล่กไล่กา ห้ามพระอาทิตย์และพระจันทร์เคลื่อน หรือแม้กระทั่งเสียงไปไม้ตก เพื่อให้สามเณรได้มีสมาธิเจริญภาวนา

ฝ่ายพระเถระหลังจากกลับจากบิณฑบาต ถือเอาภัตตาหารมาเพื่อเข้าไปยังกุฏิสามเณร ได้พบกับพระพุทเจ้าที่ประทับยืนคอยอยู่ก่อนแล้ว พระองค์ทรงทราบด้วยพุทธญาณว่า ถ้าให้สามเณรมีเวลาอีกเล็กน้อยจักบรรลุอรหัตตได้ จึงทรงตรัสถามคำถาม 4 ข้อแก่พระสารีบุตรเพื่อตั้งเวลาไว้ ครั้นพระสารีบุตรตอบคำถามพระพุทองค์ครบแล้ว ในขณะนั้นเองสามเณรบัณฑิตก็มีดวงตาเห็นธรรมบรรลุอรหัตตผลในเวลาเดียวกัน

จากเรื่องนี้เราจะเห็นได้ว่า บัณฑิตสามเณรเป็นผู้มีพุทธิจิต จึงสามารถคิดพิจารณาไตร่ตรองเหตุการณ์ที่ตนพบเจอระหว่างทางไปบิณฑบาต จนเกิดความอุตสาหะที่จะบำเพ็ญสมณธรรม จนกระทั่งได้บรรลุเป็น พระอรหัตตในที่สุด ความเป็นผู้ฉลาดคิดของผู้มีพุทธิจิตนั้น ย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จและความสุขได้โดยไม่ยากเลย และองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านทรงปฏิบัติกับบุคคลมีปัญญาแบบพุทธิจิตด้วยการใช้ปัญญา ให้เวลาให้คิดพิจารณาไตร่ตรองธรรมให้ละเอียดถี่ถ้วนนั่นเอง ซึ่งรูปแบบการประสานงาน (Coordination) ของพระพุทเจ้านี้ จัดเข้าเป็นองค์ประกอบการประสานงานให้ถูกจังหวะและเวลา คือ รู้ว่าเวลานี้ควรไปยืนดักรอ

พระสารีบุตรเพื่อสอบถามปัญหาถ่วงเวลาให้สามเณรได้บรรลุธรรมก่อน เป็นการประสานงานที่ผู้ประสานงานได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของการเป็นผู้นำองค์กรสงฆ์ได้อย่างความพอเหมาะพอดี จึงเกิดผลลัพธ์ที่ดี คือ เกิดสามเณรอรหันต์ในพระพุทธศาสนา

บทสรุป

ประโยชน์ของการศึกษาเรื่องจริตกับทฤษฎีการประสานงานของพระพุทธเจ้านี้ ช่วยทำให้เราเข้าใจว่า มนุษย์มีอุปนิสัยต่างกัน ทั้งนี้อาจมาจากบุพกรรมที่สั่งสมมาในอดีต สิ่งแวดล้อม ครอบครัว หรือผ่านการฝึกฝนอบรมมาต่างกัน ดังนั้นจึงทำให้แต่ละคนมีจริตต่างกัน ซึ่งการทำงานประสานงาน ทั้งการให้สิ่งของ การให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนการให้กำลังใจ นั้น จำเป็นจะต้องเข้าใจในจริตหรืออุปนิสัยของแต่ละบุคคลด้วย จึงจะทำให้การประสานงานนั้น เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเต็มที่ เช่น รู้ว่าควรจะเลือกหัวข้อธรรมะใดไปแนะนำ ถ่ายทอดอย่างไรให้เหมาะสมกับจริตหรืออุปนิสัยของคนคนนั้น อีกทั้งประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของการรู้จริตนั้น คือ ประโยชน์ด้านการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพเพื่อการประกอบอาชีพ และการพัฒนาด้านจิต (อารมณ์) และจิตวิญญาณ (ปัญญา) ซึ่งต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับจริต ถึงจะได้ผลดี การรู้จริตของตนเองทำให้เกิดการรับรู้ว่าจะต้องพัฒนาตนเองอย่างไร มีสิ่งใดที่เหมาะสมอยู่แล้วมีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุง เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของตนเอง และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

เพราะความสำเร็จในชีวิตไม่ว่าจะด้านการศึกษา การงาน ครอบครัว หรือด้านอื่น ๆ มีปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญที่สุด คือ ความสามารถในการทำหน้าที่และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น จะต้องเข้าใจธรรมชาติของตนเองและผู้อื่นเป็นอย่างดี ว่ามีลักษณะนิสัยพื้นฐานเป็นอย่างไร รู้ข้อดีและข้อจำกัดของกันและกัน เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ในบทบาทของแต่ละคน ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในองค์กรและสังคมประเทศชาติ การเข้าใจองค์ความรู้ด้านจริตนี้จึงมีอุปการะมาก จะช่วยให้เข้าใจธรรมชาติของตนเองและผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้งนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมศาสนา. (2514). พระไตรปิฎกภาษาบาลีอักษรไทย(ฉบับหลวง) เล่มที่ 29 ขุททกนิกาย มหานิทเทส. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กรมศาสนา. (2514). พระไตรปิฎกภาษาบาลีอักษรไทย(ฉบับหลวง) เล่มที่ 30 ขุททกนิกาย จุฬนิตเทส. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9, ราชบัณฑิต). (2544). คำวัด 1 : พจนานต์เพื่อการเรียนรู้พุทธศาสน์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- ผศ.ดร.ธิดาวิภา หนัมนี่. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ : สังคหวัตถุ 4 เครื่องมือการวางแผนและการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. วารสาร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์.
- ปรีชา หงส์ไกรเลิศ. (2526). การประสานงาน : เทคนิคและวิธีการ. กรุงเทพมหานคร: สหชัยการพิมพ์.
- อนุสร จันทพันธ์ และบุญชัย โกศลธนากุล. (2546). จริต 6 : ศาสตร์ในการอ่านใจคน. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมพร สุทัศนีย์, ม.ร.ว. (2538). มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณวิทยาลัย.
- หนังสือเรียน DOU หลักสูตร Pre-Degree. (2553). พุทธธรรม 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมกายแคลิฟอร์เนีย.

